

ХАЛЬМГ ҮНН

Советск Союзин Коммунистическ партин Хальмг танггчин болн Элст балгсна комитетсин, куч-көлсчирин депутатрин танггчин болн балгсна Советсин газет.

№ 182 (3166)

1958 дж. сентябрин 13

Үнн 20 деншг

СССР-н Деед Советин Президиумин Указ

Сталинградск областин куч-көлсчир буудя болн селәнэ эдл-ахун нань чигн хот-хол гаргългвар йилгээн онча диилвр күүсиднэ, 1958 джил госуларствд 152 сай пуд буудя хулдх болдж авсн өдлән социалистическ даалгвран диилвр-тэггяр куцасндн, Сталинградск областиг Ленинэ орденэр ачлхмн.

СССР-н Деед Советин Президиумин ачлач К. ВОРОШИЛОВ.

СССР-н Деед Советин Президиумин сеглэтр М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль. 1958 джилн сентябрин 11.

Хальмг АССР-н Деед Советд суньггх өдриг уктдж

☆☆☆

☆☆☆

☆☆☆

Куч-көлснэ шин диилврмүд

Хальмг АССР-н Деед Советд суньггврт келггиг 1958 джилн октябрин 19-д кехмн гидж батсен РСФСР-н Деед Советин Президиумин Указ одахн газетд барлгдла.

Ода республикар төгалигдэн суньггврин кампаньд кегдх белдврин көдлмш ачлчкв.

Суньггврин кампань' нег үлү суньггврин бийнш кинән, сәәнәр, тохиятаггар келгги—мана партиин болн советск организацет ик шүүвр болдж гарчана. Эн көдлмшин чинрин йир кемдждж келдж болшго.

Хальмг АССР-н Деед Советд суньггврт келгги, эклд делгдрж йовх суньггврин кампаня көдлмш, республикин куч-көлсчирт ик гиде омг зүүлгв.

Республикин колхозмуд болн совхозмуд дунд, селәнэ эдл-ахун цуг көдлчир дунд, промышленн предприягсар заггчир, малчир дунд, суньггврин кампаняд нерәдден социалистическ дөрлдән шинэс улм үлдж делгдрж йовна.

Мана республикт нердн туурен, кесн, күүсән көдлмшәри ир тоомср зүүлчәсн, өмн иүүрт йовихах оли хөбчир, үкрчир болн заггчир бәәнә.

СССР-н Деед Советин депутат, Яшкульск района «Лиманний» совхозин ах хөбч Ш. Д. Кичиковаг, Элст балгсн шидрк Сталинэ нертә колхозин ах хөбчир А. С. Михайленког, Т. М. Щепиниг, тохмта хөд өсгд «Черноземельский» совхозин ах хөбчир В. Г. Улюмджиевиг, А. И. Суховерховиг, Н. И. Шейкиниг, Приютненск района 107-ч номертә совхозин ах хөбч Н. И. Руусиг, Сарнинск района «Гигант» колхозин ах хөбчир Никитенког болн Котляровиг—эдниг республикин куч-көлсчир цуггарн гилтә медгхәнә.

Малдан сән үвлзлг белддж авлггар, элвг күрх хотинь үвлзлгүрич зөблггяр, хапша-хаацин бел кедж авлггар эн хөбчир ода ик гүджрмг көдлмш кедж йовихана.

1960 джил күртә Хальмг республикин куч-көлсчир торгги нооста хөбдинь тоогинь гурви сай күргдж бөкх болдж эврәнн социалистическ Төрскинән өмн—батга даалгвран авчхала. Эн төр күүдәдд йовна. Мана совхозмудар болн колхозмудар торгги нооста хөбдин тонь джил ирвәс бөсд йовна. Оньгрн, ганцхн 1957 джилн саамд республикт хөбдин тонь йрәл сай шаху күрч бөв.

Республикин куч-көлсчир өдгә цагт госуларствинән өмн күүдәс зөвтә даалгврмудан бас батга кевәр күүдәд йовихана. Эн джил Хальмг Республик, гәвггә гидг чинртә 10 сай пуд буудя госуларствд орулдж өгв. 82 мингггн центнер элдү цевр сән торгги носе орулад өгчкн; носе орулдж өгггн ода чиги кегдә бәәнә.

Эн джил мана республикин колхозмуд болн совхозмуд 111 мингггн гектар газрт эрдни-шишә тәрән, ик гиде урггч авчхав. Өдгә цагт эрдни-шишә у р г ч х у

радж авлггәна ик көдлмш кегддәйнә. Дангггар 40 шаху мингггн гектар газрт эрдни-шишә урггч хурагдсн силос кегдәд даргдв. 250 мингггн тонн, малд гәвггә гидг шимтә хот болгч, эрдни-шишә силос белдгдв. Болв зуг эн көдлмш төксәгдәд уга.

Малдан хойр джилдән элвг күрх хот белддж авлггәна көдлмш ода чиги кегдә йовна. 1 сай 300 мингггн гектар-шаху газрт өвсн хадгдәд овалгддг өдв.

Цуг эн тсөтиг темдгдәд тоолад авад ирхлә, республикин куч-көлсчир, Хальмг АССР-н Деед Советд кегдх суньггвринг, гар хоосар эс тосдхачн мел ил.

Им күүчтә байрта йовдлмуд болджах цагт мана республикин куч-көлсчирин производствени болн политическ өргмджив, улм сәәнәр көдхәр седжәх эднә седкә-ухань йир ик.

Бидн Алдр Октябрск социалистическ революцин 41-ч өби уктдж йовнавди. Малан сәәнәр үвлзлх — бас нег ик төр бәәнә. Кех көдлмш ик.

Цуг эн деер келгден тоот, нертә өдрмүдн, өмн иүүрт йовихах хөбчир, үкрчир, заггчир, тосхачир — республикин цуг куч-көлсчир, кесн, күүсән сән көдлмшәри темдгхәр зүүлкж йовихана.

Оли — Каспийск канал тосхачир хоорндан йоста социалистическ дөрлдә делгүрдж көддәд йовихана. Михайловск участкад экскаваторчик болдж көддәд йовх Николай Дорджиев көдлмшин сән үлгүр үзүлдж «Ковровец» гидг газр малтдг машингәри эврәнн селгәинән даалгврас давулад, тер канал малтдджих газрас, газаран гаргәд, өдр болггн 100-120-д кубометр шавр авч хайна. Суньггврин өдрт болн Октябрск революцин 41-ч өбид нерәддг, джилдә даалгврт деерән немдг 15 мингггн кубометр шавр малтдг хайх болдж үр Дорджиев үгән өгв. Эн канал тосхачир дунд сәәнәр көддәдх уле оли бәәнә.

Каспийск района заггчир өдгә цагт бас шундж көдлдж йовихана. Суньггврин өдрт нерәддг куч-көлснә вахтд зөгеси Гердыковин, Сангаджиевин, Ермухановин бригаде заггс ангиллгәна даалгвран кесн холван давулдж күүдәд йовихана. Прикаспийск заггснә комбинатд, түрүн эклид бәргден оли мингггн центнер заггсн эд-бод келггнд орулгддг өгдв.

Суньггврин кампаня гүджрлтә цагн ачлчкв. Партиин болн советск организацет белдврин көдлмшән эклд кедж йовихана.

Эн көдлмшиг тасрхал угаггар гарддж, сәәнәр бүрдәдг, оли-амтар дөн-нөкд авч, тедиәр тулг кедж, куч-көлсчирин көдхәр седжәх седкә-уха меддг, теднд дөн-нөкд болдг, республикин экономикиг болн культуриг цаарандн улм өөдлүлггяр шинәс куч-көлснә диилврмүд күүдәд бүрдәлгн — партиин болн советск организацени эрки төрн.

Целинн района «Тронцкий» Совхозин тәрә хуралгәна көдлмшт Алексей Раднонович Мололкинә комбайна агрегат онча сәәнәр көдләд, 23 гурви өдрн эргид 935 гектар тәрә хурав. Агрегат өдртән 54 гектар күргдг хуралжав. Им үзлжтә диилвр күүдәд, эн комбайниг чирдг йовсн тракторист Молошкин Михаилн айта сән көдлмш ик илчән хальдав. Эн агрегат ода эрдни-шишә хуралгәнд шунмгә кевәр орлджана. ЗУРГТ: зүй бийдкн—А: Р. Мололкин, барун бийдкн—Михаил Молошкин

А. Шажен-Батуевин фото.

Агитатормудин совещань

Балгснә агитатормудин совещань болв. Совещаньд экли парторганизацсин гарлачир, агитпунктсин заведующчир болн агитатормуд—200 шаху кун цуглрчхав.

КПСС-н Элст балгснә комитетин негдгч сеглэтр үр А. А. Трубицын болн КПСС-н балгснә комитетин агитацин болн пропагандин отделин заведующ үр В. М. Шарапов, агитатормудин өмн бәәх төрин тускар доклад келггәв. Хальмг республикин куч-көлсчир бийстән өдлән даалгврмуд авчхадж, тер даалгврмудан ямр ик чинртәггяр куцәд йовхин тускар эдн келчхәв.

Элст балгснә меллд бәәх колхозмудин болн совхозмудин партиин организацет 12 агитпункт бурдәдв. Экли партиин организацсин агитколлективс эднәр дамджулдж, Хальмг АССР-н Деед Советд суньггәлгнд белддж, оли куч-көлсчир дунд цәйлгврин көдлмш келчхәми.

Куч-көлсчирин депутатрин балгснә Советин куцәгч комитет уульнис болггнар суньггачирин тоогинь диглджәнә. Агитатор болггнд туслнь участок даалгдг өгдддәнә. ЭЛЬДАН Эрдн.

Деед Советд суньггх өдриг ачта сән көдлмшәри тосхар шунджана

СССР-н селәнэ эдл-аху цаарандн өөдлүлггәнә туск, КПСС-н ЦК-н Плениумин шидвриг күүдәд, Сарнинск района, «Путь Ленина» колхозин 2-ч номертә МТФ-н коллектив малас авдг шим-шүүс гарггльгиг өөдлүлхмн гидж шин даалгврт авчана.

2-ч номертә фермин саальчир үр М. Бабенко, Е. Антонова эврәнн хәләдг, асрджах саалин үкр болггнас 1500 литр үс авхмн гидж даалгврт авла. Эдниг дахад, багь наста саальчир Л. Байкова, П. Каруева бас өөдм даалгврт авчхав.

Саальчир М. Бабенко болн Е. Антонова келсн үгдән күрчхәв. Укрмүд идгт гардг болвчн, тедниг эрдни-шишәггяр теджәггәд, кезә, ямаран цагт альк газрин идгиг, эрдни-шишәг болн хар буудяг сәәнәр олзлсна ашд саалин укрмүдәс икәр үс саадж авчана.

Нидн джил үр Бабенко бо-

ли Антонова саалин укрмүдән өдрт хойр дакдг саадг билтә. Тингхлә, укрмүдт газр идх цаг икдәд, теднәс үсн икәр гардг бәәсмн.

Нүүрт йовх саальчир 8 сарин эргид джилдә даалгвран күүдәчкв. Үр Антонова эн джилн 8 сарин эргид үкр болггнасн 1805 литр, үр Бабенко—1790 литр үс саадж авб. Багь наста саальчир Л. Байкова үкр болггнас 1600 литр, үр П. Каруева—1576 литр үс саадж авад, госуларствд орулдж өгх джилдә зураггән 120 процент күүдәв.

Ода эн саальчир джил чилтл үкр болггнас 450-500 литр үс саадж авхар шинәс өөдм даалгврт авб. Эн даалгвран болзгасн урд күүдәх лавта.

Саалин укрмүдәс үс саадж авх зураггән давули күүдәсн саальчирт сар болггн 400 арслн; көлснә өдрт 5-д арслн

Суньггврт нерәддг

Октябрин 19-д, Хальмг республикин Деед Советд суньггврт кехмн гисн байрта зәнэг тосхлтин 2-ч управленә коллективиг, тер дунд мана столярн мастерскойин көдлчиринг омгшрулдж, өргмджимдн өөдлүлв.

Бидн, столярмуд, цуггар хурад, эн байрта зәнэгәр куундвр кеггәд, социалистическ дөрлдәнә залинь улмар падрулдж, авсн даалгвран цагасн өмн күүдәх төр өмнән таввдн.

Столярмуд ах дү хойр, Гуляш болн Бадм-Гаря Лиджиевичн, Санджи Цебеков шин, өдлән даалгврт авчхав. Эдн болхла зураггән кезәд чигн

хойр холвандн давулдж күүдәд, дамшлтә көдлчир.

Тегәд эн уурмүд эврәнн цуг эв-арггән болн дамшлтан олзлдж, зураггән 250 процент күргдг күүдәх даалгврт авад, социалистическ дөрлдәнә түрүн орм ээлжин төлә шунджахана.

Эврәнн куч-көлснә диилврмүдән шунмгә көдлчир КПСС-н XXI-ч хурт болн Хальмг республикин Деед Советин суньггврт нерәддәнә.

Анджа УРУБЖУРОВ, столярн мастерскойин начальник.

И. НОВОСЕЛЬЦЕВ.

Хальмг АССР-н Деед Советд суньгългъна туск ЦАГ ЗУУРИН ПОЛОЖЕНЬ

Күч-көлсчирин депутатирин Хальмг таньгъчин Советин күцэгч комитетин, 1958 джилин сентябрин 9-д гаргъсн шиидврәр батлгдв

I-ч БӨЛГ

СУНЬГЪВРИН СИСТЕМ

1-ч статья. РСФСР-н Конституцин 138-ч статьяла ирлцүлдж, Хальмг АССР-н Деед Советд депутатир суньгългъиг суньгъачир цуг оларн, адлар болн гооднь суньгъдг суньгъврин зөвәр, нуувчинар дуугъан өгч кедмн.

2-ч статья. РСФСР-н Конституцин 139-ч статьяла ирлцүлдж, депутатир суньгългъин цуг оларн кегдмн: Хальмг АССР-н 18 нас күрсн гражданмуд цугъар, чирән кев-зүсни болн келн амтни темдгәр, күүкд күн, залу күн гидж, шаджид шүтлгәрн, сургъуль-эрдмин кемджәггәрн, бәәршлггәрн, социальн унъ-тохмарн, өлг-эдин бәәдларн болн урдк үүлдврәрн йилггдл уга, ад гемтә болн заргъин шиидврәр суньгъврин зөвәс хагъцулгдсн улсас бишнән, Хальмг АССР-н Деед Советд депутатир суньгългънд орлцх зөвтә.

3-ч статья. Хальмг АССР-н кен чигн 21 күрсн гражданин; чирән кев-зүсни болн келн-амтни темдгәр, күүкд күн, залу күн гидж, шаджид шүтлгәрн, сургъуль-эрдмин кемджәггәрн, бәәршлггәрн, социальн унъ-тохмарн, өлг-эдин бәәдларн болн урдк үүлдврәрн йилггдл уга. Хальмг АССР-н Деед Советд депутатд суньгъгддж чадх зөвтә.

4-ч статья. РСФСР-н Конституцин 140-ч статьяла ирлцүлдж, депутатир суньгългъин тегш болдмн: гражданин болгън нег дуута болдмн. Хальмг АССР-н гражданмуд цугъар адл йостагъар суньгъврт орлцмн.

5-ч статья. РСФСР-н Конституцин 141-ч статьяла ирлцүлдж, күүкд улс залу улсала адл зөвтәггәр Хальмг АССР-н Деед Совет суньгългънд орлцдж болн суньгъгддж чигн чадхмн.

6-ч статья. РСФСР-н Конституцин 142-ч статьяла ирлцүлдж, СССР-н Зертә-зевтә Чидлмүдин зергләнд церглджәх гражданмуд, цуг гражданмудла адл, Хальмг АССР-н Деед Совет суньгългънд орлцдж болн суньгъгддж чигн чадх зөвтә.

7-ч статья. РСФСР-н Конституцин 143-ч статьяла ирлцүлдж, депутатир гоодан суньгъдмн: Хальмг АССР-н Деед Советд депутатир суньгългъиг гражданмуд, дамджг угагъар, гооднь суньгъдмн.

8-ч статья. РСФСР-н Конституцин 144-ч статьяла ирлцүлдж, Хальмг АССР-н Деед Советд депутатир суньгългънд дуугъан өлггн нуувчинар кегдмн.

9-ч статья. РСФСР-н Конституцин 18-ч статьяла ирлцүлдж, РСФСР-н болн цуг наадк союзн республисин гражданмуд, Хальмг АССР-н газрт, Хальмг АССР-н гражданмудла адл, Хальмг АССР-н Деед Советд суньгъддж болн суньгъддж чигн чадх зөвтә.

10-ч статья. Хальмг АССР-н газрт бәәх, болв СССР-н гражданин биш-газадин орн-нутгт оруд болдж, эс-гидж гражданин болдж бәәдг улс — Хальмг АССР-н Деед Совет суньгългънд орлцх, суньгългъдх зөв уга.

11-ч статья. РСФСР-н Конституцин 146-ч статьяла ирлцүлдж, Хальмг АССР-н Деед Совет суньгългъ цуг кандидатиринг суньгъврин округар гаргъддж өггдмн.

12-ч статья. Хальмг АССР-н Деед Советд суньгългънд гарсн гаруг государств даадмн.

II-ч БӨЛГ

СУНЬГЪАЧРИН СПИСКС

13-ч статья. Суньгъддж чадх зөвтә, список кеджәх цагла эн Советин газр деер (оньдинд, эс гидж цаг зуур) бәәх, суньгъвр болх өдр күртл 18-нас күчкх, гражданмуд цугъар суньгъачрин списокд орулгдмн.

14-ч статья. Суньгъачирас кен чигн, суньгъачрин списокд нег бичгдхәс давулдж бичгдх зөв уга.

15-ч статья. Заргъар суньгъврин зөвәсн хагъцулгдсн улс, заргъин засврар суньгъврин зөвәсн хагъцулгдсн болзгин туршарт, бас тер мет, загагъар тогтадсн диг-дарагъар, адтад тоолгдсн улс, суньгъврин списокд орулгдмн биш.

16-ч статья. Суньгъачрин списокг кехн-балгъсдар — күч-көлсчирин депутатирин балгъсна Советин күцәгч комитетс, селән газрмудар — күч-көлсчирин депутатирин сельсоветсин күцәгч комитетс.

17-ч статья. Цергә аныгсәр болн цергә соединенсәр бәәх суньгъачрин списокг командир гар тә

вдж кедмн. Цергт наадк цергләчир цугъар, бәәсн газрмударн, күч-көлсчирин депутатирин Советин ирлцнъггү күцәгч комитетсәр суньгъачрин списокд орулгдхадмн.

18-ч статья. Суньгъачрин списокс, күч-көлсчирин депутатирин Хальмг таньгъчин Советин күцәгч комитетин батлсн янзар, суньгъврин участк болгънар, үзгин дарагъар; өвкин, эчкин, эврә неринь, насинь; бәәх газринь заадж кегдәд, күч-көлсчирин депутатирин Советин күцәгч комитетин ахлач болн селләтр гар тәвддж батлдмн.

19-ч статья. Суньгъвр болхас 20 хонг өмнәсн, күч-көлсчирин депутатирин Советин күцәгч комитет, суньгъачрин списокг амти цугъар халәхд гаргъддж өлгдмн, эс гидж Советин, эс гидж суньгъврин участкин герт тер списоклә суньгъачир таньлдлгъ теткдмн.

20-ч статья. Суньгъачрин списокин эки бичггън күч-көлсчирин депутатирин Советин ирлцнъггү күцәгч комитетд, цергә аныгд эс гидж цергә соединенд дүрәтә бәәдмн.

21-ч статья. Суньгъачрин список кечксн болн суньгъвр болх өдр күртл суньгъачин бәәх газринь сольгдсн цагт, күч-көлсчирин депутатирин Советин ирлцнъггү күцәгч комитет, тер күүнд күч-көлсчирин депутатирин Хальмг таньгъчин Советин күцәгч комитет батлсн янзар, «Суньгъврт орх зөвин иткл» өгәд, суньгъачрин списокд — «йовдж одла» гих темдг тәвдмн. Шин ирдж бәәджәх газртан (оньдинд эс гидж цаг зуур), суньгъач «Суньгъврт орх зөвин итклән болн бас эврә бийинь иткл цаас үзүләд, суньгъачрин списокд орулгдмн.

22-ч статья. Суньгъачрин списокд гарсн хаджгърин туск герчлггн (спискәс дутасн, списокәс гаргългн, өвкин, эчкин, эврә нерн хаджгърар бичгдснә туск, суньгъврин зөвәсн хагъцулгдсн күн хаджгърар списокд орулгдснә туск), списокг кесн, күч-көлсчирин депутатирин Советин күцәгч комитетд өгддмн, терн гурвн хонгин болзгас оратлго, суньгъачрин списокин хаджгърин туск герчлггн халәх зөвтә.

23-ч статья. Суньгъачрин списокд бәәх хаджгърин туск герчлггн халәкәд, күч-көлсчирин депутатирин Советин күцәгч комитет, эс гидж суньгъачрин списокд кертгә чиклвр кех зөвтә, эс гидж тер герчлггн буршаджачинн уршгин тускар бичвр цаас герчләд өх зөвтә.

24-ч статья. Суньгъачрин списокин хаджгърин туск төрәр күч-көлсчирин депутатирин Советин күцәгч комитетин шиидврлә эс зөвәрсн цагтан, герчлгг кесн күн. Олна заргъд герчлгг орулдж өгч чадхмн, терн гурвн хонгин болзгас оратлго, заргъин, ил заседаньд, герчлгг кесн күүг болн тер заргъ бәрлггиг урднь халәсн Советин күцәгч комитетин элчиг дуудулдж орлцулдж, тер заргъ бәрлггиг халәггәд, эврәнн шиидврән цаг тудәлго герчләд болн Советин күцәгч комитетд сонъсх зөвтә.

III БОЛГ

ХАЛЬМГ АССР-н ДЕЕД СОВЕТД СУНЬГЪХ СУНЬГЪВРИН ОКРУГС

25-ч статья. Хальмг АССР-н Деед Совет суньгълггиг Хальмг АССР-н гражданмуд, суньгъврин округсар, иим кемджәггәр бүрдәгдсн округсар кедмн: нег округд — 2000 күн. Хальмг АССР-н Деед Советд суньгългъна суньгъврин округ болгънас нег депутат суньгъгдмн.

26-ч статья. Хальмг АССР-н Деед Совет суньгългъар суньгъврин округсиг күч-көлсчирин депутатирин Хальмг таньгъчин Советин күцәгч комитет бүрдәдмн.

Суньгъврин округин списокг күч-көлсчирин депутатирин Хальмг таньгъчин Советин күцәгч комитет, суньгъвр болхас өмн 30 хонгас оратлго барлдмн.

IV БОЛГ

СУНЬГЪВРИН УЧАСТКС

27-ч статья. Суньгъврин бюллетенс орулдж авч, дууг тоолхин төлә балгъсд, поселкс болн сельсоветсин газринь суньгъврин участкст хувагдмн.

28-ч статья. Суньгъврин участкс бүрдәлггиг болн теднд дарани номермүд өлггиг кехн, балгъсдар — күч-көлсчирин депутатирин балгъсна Советин күцәгч комитетс, селән газрмудар — күч-көлсчирин депутатирин района Советин күцәгч комитетс.

Суньгъврин участкс бүрдәлггн суньгъвр болхас өмн 25 хонгас оратлго кегдмн.

29-ч статья. 2000-с үлү күүтә балгъсдар болн поселксәр, бас тер мет, селәдәр болн сельсоветсин газрт, суньгъврин участкс — 1500-3000 күүнәс суньгъврин нег участк бүрдәгдмн.

30-ч статья. 200-с үлү биш күүтә сельсоветин газрт, зокал метәр, суньгъврин нег участкс болдж бүрддмн 500-с авн, болв 2000-с үлү биш күүтә селәнд онц суньгъврин округ бүрдәгдмн.

500-с тату болв 300-с багъ биш күүтә селәнд, эс гидж баг селәдт, кемрджән тер селәдәс суньгъврин участкин центр күртл 10 километрәс хол болхла, суньгъврин онц участк бүрдәгддж чадхмн.

31-ч статья. Нургълдж үүрмг селәдтә райодар, күч-көлсчирин депутатирин Хальмг таньгъчин Советин күцәгч комитетин зөвәлтәггәр, суньгъврин участксиг 50-с багъ биш күүтәггәр бүрдәдж чадхмн.

32-ч статья. Цергә аныгс болн цергүдин соединенс, 50-с багъ биш 3000-с үлү биш күүтәггәр суньгъврин онц участк бүрдәдмн.

33-ч статья. 50-с багъ биш тоота суньгъачир та больницсәр, төрлгнә гермүдәр, инвалидсин гермүдәр суньгъврин онц участкс бүрдәгдмн. Олн корпусмудта больницсәр, кемрджән корпус болгънд 50-с багъ биш суньгъач бәәхлә, онц корпусмуд болгънд суньгъврин участк бүрдәгддж чадхмн.

V БОЛГ

СУНЬГЪВРИН КОМИССМУД

34-ч статья. Хальмг АССР-н Деед Советд суньгългъна суньгъврин Центральн комисс, закана диг-дарагъар бичгдсн, көдлмшчирин болн үүлд цергләчирин, профессиональн организацин, кооперативн организацин, коммунистическ партийн организацин, багъчудин организацин, культурн, техническ болн научн обществсин, нань чигн обществсин организацин болн күч-көлсчирин обществсин элчнрәс, бас тер мет, предпрятсәр болн учрежденисәр — көдлмшчирин болн үүлд цергләчирин, цергә аныгсәр — цергт церглджәх улсин хургудин, колхозмудар болн селәдәр — крестьянмудин, совхозмудар — көдлмшчирин болн үүлд цергләчирин хургудин элчнрәс бүрдәгдмн.

35-ч статья. Суньгъврин Центральн комисс — ахлач, ахлачин дарук, селләтр болн 8 член ханьтагъар бүрдәгдәд, суньгъврас өмн 28 хонгас оратлго, күч-көлсчирин депутатирин Хальмг таньгъчин Советин күцәгч комитетәр батлгдмн.

36-ч статья. Суньгъврин Центральн комиссин кегрн:

а) Хальмг АССР-н газр деер суньгъвр келгнә йовудт «Хальмг АССР-н Деед Советд суньгългъна туск цаг зуурин положень» күцәгдлггиг шүүдж халәлгн;

б) суньгъврин комиссин хаджгър үүлдврин туск заргъ бәрлггиг халәддж, тер заргъ бәрлггсәр негиг таслгч шиидвр гаргългн;

в) суньгъврин яршгудин янзиг, суньгъврин бюллетенсин янзиг болн өнъиг, депутатирин кандидат темдгддж бичх суньгъврин Округин комиссин протоколин янзиг, дуугъан өлггнә, суньгъврин Участкин болн Округин комиссмүдин протоколмүдин янзиг, Хальмг АССР-н Деед Советин депутатд суньгългъсна туск итклин янзиг, суньгъврин комиссмүдин тизин кевнә ямаран болхиг батлггн;

г) Хальмг АССР-н Деед Советд суньгългдсн депутатиринг тоод авч бичлгн;

д) суньгъврин тускар бичгдсн цаасдиг Хальмг АССР-н Деед Советин мандатн комисст орулдж өлггн.

37-ч статья. Хальмг АССР-н Деед Советд суньгългъна суньгъврин округ болгънд суньгъврин Округин комисс бүрдәгдмн.

38-ч статья. Хальмг АССР-н Деед Советд суньгългъна суньгъврин Округсин комиссмүд, закана диг-дарагъар бичгдсн, көдлмшчирин болн үүлд цергләчирин профессиональн организацин, кооперативн организацин, коммунистическ партийн организацин, багъчудин организацин, культурн, техническ болн научн обществсин, нань чигн обществсин организацин болн күч-көлсчирин обществсин элчнрәс, бас тер мет, предпрятсәр болн учрежденисәр

(Цаарандкн 3-ч хаяхд).

Хальмг АССР-н Деед Советд сунъгългъна туск ЦАГ ЗУУРИН ПОЛОЖЕНЬ

Күч-көлсчирин депутатирин Хальмг танъгъчин Советин күүдгч комитетин, 1958 джилин сентябрин 9-д гаргъсн шиидврр батлгдв

(Эклицнь 2-ч халхд)

деньсәр — көдлмшчирин болн үүлд цергләчирин, цергә аһьгсәр — цергт цергдждәх улсин хургудин; колхозмудар болн селәдәр — крестьянмудин, совхозмудар — көдлмшчирин болн үүлд цергләчирин хургудин элчнрәс бүрдәгддмн.

39-ч статья. Сунъгъврин Округсин комиссмүд — ахлач, ахлачин дарук, селләтр болн 6 член ханьтагъар бүрдәгдәд, сунъгъврас өмн 28 хонгас оратлго, күч-көлсчирин депутатирин Хальмг танъгъчин Советин күүдгч комитетәр батлгддмн.

40-ч статья. Сунъгъврин Округин комиссин кергнь:

а) сунъгъврин эврәннь округин газр деер сунъгъвр келгънә йовудт. «Хальмг АССР-н Деед Советд сунъгългъна цаг зуурин положеня» күүдгдлгъин шүүджд хәләлгън;

б) сунъгъврин Участкин комиссмүдин хаджгър үүлдврин туск заргъ бәрлгъинг хәләджд, тер заргъ бәрлгъәр шиидвр гаргългън;

в) күч-көлсчирин депутатирин Советсин ирлцнъгъ күүдгч комитетсәр сунъгъврин участкс цаглари гаргългъинг шүүджд хәләлгън;

г) сунъгъврин спискс цаглари кегджд, цугъарад сонъсхдлгъинг шүүджд хәләлгън;

д) «Хальмг АССР-н Деед Советд сунъгългъна туск цаг зуурин положеня» ирлцүлдж тәвгдсн депутатин кандидатиг темдгджд бичлгън;

е) сунъгъврин Участкин комиссмүдинг, батлгдсн янзта сунъгъврин бюллетенъсәр тетклгън;

ж) округар өгсн дууг тоолад, сунъгъврин ашиг диглгън;

з) округар кегдсн сунъгъврин ашин туск материалмудиг сунъгъврин Центральн Комисст орулдж өглгън;

и) сунъгъдсн депутатд сунъгъдсн туск иткл цаас өглгън;

к) бичгдсн цаасдиг күч-көлсчирин депутатирин Хальмг танъгъчин Советин күүдгч комитетд орулдж өглгън.

41-ч статья. Сунъгъврин участк болгънд сунъгъврин Участкин комисс бүрдәгддмн.

42-ч статья. Сунъгъврин Участкин комисс, закани диг-дарагъар бичгдсн, көдлмшчирин болн үүлд цергләчирин профессиональн организацсин, кооперативн организацсин, коммунистическ партийн организацсин, багъчудин организацсин, культурн, техническ болн научн обществсин, нань чигн обществин организацсин болн күч-көлсчирин обществсин элчнрәс, бас тер мет, предпрятъсар болн учреждениесәр — көдлмшчирин болн үүлд цергләчирин, цергә аһьгсәр — цергт цергдждәх улсин хургудин, колхозмудар болн селәдәр — крестьянмудин, совхозмудар — көдлмшчирин болн үүлд цергләчирин хургудин элчнрәс бүрдәгддмн.

43-ч статья. Сунъгъврин участкин комиссмүд — ахлач, ахлачин дарук, селләтр болн 4-8 член ханьтагъар бүрдәгддмн; 300-с багъ күүтә сунъгъврин участксар болхла — ахлач, селләтр болн 1-3 член ханьтагъар бүрдәгджд, балгъсдар — күч-көлсчирин депутатирин балгъсна Советсин күүдгч комитетсәр; селән газрмудар — района Советсин күүдгч комитетсәр, сунъгъврас өмн 25 хонгас оратлго батлгддмн.

44-ч статья: Сунъгъврин Участкин комиссин кергнь:

а) сунъгъачнрин спискс гарсн хаджгърин туск герчллгъс орулдж авад, списк кесн Советин күүдгч комитетин хәләврт орулдж өглгън;

б) сунъгъврин участкарн сунъгъврин бюллетенъс орулдж авлгън;

в) депутатин кандидат болгънд өгсн дууг тоолгън;

г) сунъгъврин ашин туск материалмудиг сунъгъврин Округин комисст орулдж өглгън;

д) күч-көлсчирин депутатирин ирлцнъгъу района эс гиджд балгъсна Советин күүдгч комитетд хадгългънд бичсн цаасдиг орулдж өглгън.

45-ч статья. Сунъгъврин Центральн комиссин, сунъгъврин Округсин болн Участкин комиссмүдин заседань, теднд комиссин ханин өрәләс икнь орлцхла, тегәд чик зөвтә гиджд тоолгддмн.

46-ч статья. Сунъгъврин комиссмүдин цуг төрмүд — дуугъарн шуд икнъкәр өглгъәр хагългддмн; дуугъан өглгън тегш болсн цагт — ахлачин дун үлү зөвтә болдмн.

47-ч статья. Сунъгъврин Центральн комисс, сунъгъврин Округсин болн Участкин комиссмүд, сунъгъврин Центральн комиссәр батлгдсн кевтә эврәннь тинзтә болх зөвтә.

VI БӨЛГ

ХАЛЬМГ АССР-н ДЕЕД СОВЕТИН ДЕПУТАТИРТ КАНДИДАТИРТ ТЕМДГЛГЪНА ДИГ-ДАРАН

48-ч статья. РСФСР-н Конституцин 146-ч статьяла ирлцүлдж, Хальмг АССР-н Деед Советин депутатирин кандидатир темдглх зөвәр теткдждәх обществин организацсин болн күч-көлсчирин обществин: коммунистическ партийн организац, профессиональн союзмуд, кооперативн организац, багъчудин организац болн культурн общество.

49-ч статья. Хальмг АССР-н Деед Советин депутатирт орх кандидатир темдглх зөв өгддждәхнь: обществин организацсин болн күч-көлсчирин обществин республиканск чигн, районн организац чигн, бас теднлә әдл, предпрятъсин болн учреждениесин көдлмшчирин болн үүлд цергләчирин, цергә аһьгсәр — цергт цергдждәх улсин, колхозмудар болн селәдәр — крестьянмудин, совхозмудар — көдлмшчирин болн үүлд цергләчирин олна ургуд.

50-ч статья. Хальмг АССР-н Деед Советин депутатд орулхар темдгдсн кандидат зугл ганцхн округар сунъгъгджд чадхмн.

51-ч статья. Хальмг АССР-н Деед Советин депутатирт орулгдх кандидатир, депутатин кандидат болджд заагдсн сунъгъврин Округин комиссин болн сунъгъврин Участкин комиссин членд орх зөв уга.

52-ч статья. Хальмг АССР-н Деед Советин депутатирт кандидатир темдглсн обществин организац болн күч-көлсчирин общество, сунъгъвр болхас өмн 15 хонгас оратлго, кандидатан сунъгъврин Округин комиссд медүлдж бичүлх зөвтә.

53-ч статья. Хальмг АССР-н Деед Советин депутатд орулх кандидат темдглсн обществин организац болн күч-көлсчирин общество, кандидатан медүлдж бичүлхин төлә сунъгъврин Округин комисст авч ирх цаасднь:

а) депутатд орулх кандидат темдглсн хургин эс гиджд заседанә протокол, президиумин члед гар тәвлгътәгъәр, тедн бәәх газринь заалгътагъар; протоколд заагдхнь: кандидат темдглсн организацин нерн, хург эс гиджд заседань альд, кезә, кедү кун орлцджд болснь, депутатд орх кандидатин өвкин, эчкин, эврә нернь, терүнә наснь, бәәх газринь, партъд бәәх-угань, кеджәх көдлмшнь;

б) темдглсн организацин нернәс тер сунъгъврин округар сунъгъгдхар депутатд орх кандидат зөвән өгчәхин туск цаасн.

54-ч статья. «Хальмг АССР-н Деед Совет сунъгългъна цаг зуурин положеня» ирлцүлдж, обществин организацсин болн күч-көлсчирин обществин темдглсн, Хальмг АССР-н Деед Советин депутатирт орх кандидатиринг цугтнь сунъгъврин Округсин комиссмүд темдгджд бичх зөвтә. Сунъгъврин Округин комисс депутатд орулх кандидат болгънд, онцдн батлгдсн янзар темдгджд бичлгънә протокол кех зөвтә. Темдгджд бичсн протоколн негнь, сунъгъврин тер округар сунъгъгдх зөвән өгчәх кандидатин цааста хамдан, түдвр угагъар, сунъгъврин Центральн комисст илгәгддмн.

55-ч статья. Хальмг АССР-н Деед Советин депутатд орулх кандидатиг сунъгъврин Округин комисст темдгджд бичшгогъар седсн цагт, хойр хонгин боләгт сунъгъврин Центральн комисст заргъ бәрдж чадхмн, терүнәннь шиидврнь йилгъгчнь болдмн.

56-ч статья. Хальмг АССР-н Деед Советин депутатд орулхар темдгджд бичгдсн кандидатин өвкин, эчкин, эврә нериг, насинь, кедг көдлмшинь; партъд бәәдг-угагинь болн кандидатиг темдглсн обществин организацин нериг, сунъгъврин округин комисс сунъгъвр болхас өмн 12 хонгас оратлго барлдж гаргъх зөвтә.

57-ч статья. Хальмг АССР-н Деед Советин депутатирт орулхар темдгдсн кандидатир цугъар сунъгъврин бюллетенъст эрк биш орулгдх зөвтә.

58-ч статья. Сунъгъврин Округсин комиссмүд Хальмг АССР-н Деед Советд сунъгъгдх өдрәсинь

15 хонг өмн сунъгъврин бюллетенъсиг сунъгъврин Участкин комиссмүд цугъараднь барлдж, илгәч хәх зөвтә.

59-ч статья. Сунъгъврин бюллетенъс, сунъгъврин Центральн комиссин батлсн янзар, сунъгъврин округт бәәх улсин келәр, цуг сунъгъачнрт күртмәр барлгдх зөвтә.

60-ч статья. Хальмг АССР-н Деед Советин депутатд орулхар кандидат темдглсн түүгән сунъгъврин Округин комисст темдгүлдж бичүлсн организац болгън, бас тер мет, Хальмг АССР-н гражданин болгън, тер кандидатиннь төлә, хургудт, барту нань чигн аргъар, РСФСР-н Конституцин 129-ч статьяла ирлцүлдж, харшлт угагъар агитац кеджд чадх зөвтә.

VII-ч БӨЛГ

ДУУГЪАН ӨГЛГЪНА ДИГ-ДАРАН

61-ч статья. Хальмг АССР-н Деед Советд сунъгългън — Хальмг АССР-т цугъараднь батлгдсн — негхн өдрин эргид кегддмн.

62-ч статья. Сунъгъврин өмнк арвн хонгт — өдр болгън, сунъгъврин Участкин комиссмүд, сунъгъвр кегдх өдринь болн хама кегдхн тускар барлад, эс гиджд сунъгъачнрт талдан аргъар чигн өргәр зарлдмн.

63-ч статья. Сунъгъачнр дуугъан өглгън сунъгъврин өдр, бәәрн цагар өрүн 6 часас авн асхн 12 час күртл болдмн.

64-ч статья. Сунъгъврин өдр, өрүн 6 часла, сунъгъврин Участкин комиссин ахлач, терүнә чледлә хамдан, сунъгъврин яршгудиг болн батлгдсн янзар кегдсн, сунъгъачнрин бәәх спискиг шүүджд хәләгъәд, терүнә хөөн, яршгудиг хаагъад, комиссин тиззәр түүг тиззләд, сунъгъачнриг дуугъан өглгъ эклхиг сурх зөвтә.

65-ч статья. Сунъгъвр кех герт шишлнь өрәс гаргъгддмн, эс гиджд сунъгъачнр сунъгъврин бюллетенъ хәләхин төлә шишлнь кабинс белдгджд яегддмн. Тер өрәсд эс гиджд кабинет сунъгъачнр сунъгъврин бюллетенъ хәләдждәх цагт, дуугъан өгчәх күүнәс талдан чигн кун, тер, тоод сунъгъврин комиссин члед чигн бәәх зөвтә.

66-ч статья. Сунъгъач болгън, дуугъан өгчәх герүр эврән бийнь ирджд, дуугъан өгдмн. Дуугъан өглгъинг сунъгъачнр сунъгъврин яршгт сунъгъврин бюллетенъ дүрджд кедмн.

67-ч статья. Сунъгъвр болджах герүр ирәд, сунъгъач селләтрт, эс гиджд сунъгъврин участкин комиссин даалгъврта членд паспортан, эс гиджд колхозн дегтрән, эс гиджд профсоюзн билетән, эс гиджд бийән иткүлгч цаасан үзүләд, сунъгъачнрин списксд бүрткджд хәләлгъәд, сунъгъачнрин списксд темдг тәвснә хөөн, батлгдсн янзта сунъгъврин бюллетенъ авдмн.

68-ч статья. Сунъгъврин бюллетенъ хәләхд гаргъгдсн өрәд сунъгъач, сунъгъврин бюллетенъд, дуугъан өгчәх кандидатиннь нериг үлдәчкәд, наадксиннь нердиг хусчкдмн, дакад сунъгъач сунъгъврин яршгур одад, сунъгъврин бюллетенән дүрдмн.

69-ч статья. Бичг меддго болад, эс гиджд талдан эрмдгин зүүләр сунъгъврин бюллетенъ бийнь хәләджд чадшго сунъгъач, сунъгъврин бюллетенъ хәләдг өрәд, сунъгъврин бюллетенъ хәләхин төлә талдан чигн сунъгъачиг сурджд чадх зөвтә.

70-ч статья. Дуугъан өгчәх саамла сунъгъврин герт сунъгъврин агитац кегддмн биш.

71-ч статья. Эн «Хальмг АССР-н Деед Советд сунъгългъна туск цаг зуурин положеня» 21-ч статьяла ирлцүлдж, «Дуугъан өгх зөвин итклтә», сунъгъвр болджах герүр ирсн сунъгъачнриг, сунъгъврин Участкин комисс, сунъгъачнрин списксд орулдмн, тер списксд сунъгъврин Участкин комиссин ахлач болн селләтр гар тәвцхәдмн.

72-ч статья. Сунъгъвр болджах герт диг-дара бәрлгън сунъгъврин Участкин комиссин ахлачд даалгъгддмн, энүнә заавриг бәәх улс цугъар эрк биш күүцәх зөвтә.

73-ч статья. Сунъгъвр болсн өдр, асхн 12 часла сунъгъврин Участкин комиссин ахлач, дуугъан өглгън төгсв гиджд зарлад, сунъгъврин яршгудиг комисс секдмн.

(Цаарандкнь 4-ч халхд)

Хальмг АССР-н Деед Советд сунъгългъна туск ЦАГ ЗУУРИН ПОЛОЖЕНЬ

Күч-көлснрин депутатрин Хальмг танъгъчин Советин күцэгч комитетин, 1958 джилин сентябрин 9-д гаргъсн шиидврәр батлгдв

(Чилгчнь).

74-ч статья. Сунъгъврин Участкин комисс дууг тоолджах өрәд, дууг тоолджах цагла бәәджд чадх зөвтә улснь — терүнә төлә шишлнь даалгъврта общественн организацсин болн күч-көлснрин обществсин элчнр, бас тер мет барин элчнр.

75-ч статья. Сунъгъврин Участкин комисс, яршгудиг секәд, бюллетеньсиг тоолад, дуугъан өгсн улсин тоог сунъгъачирин спискәр бюллетень авсн улсин тоола дүнъцүләд, тер дүнъцүлгънә ашиг протоколд бичдмн.

76-ч статья. Сунъгъврин Участкин комиссин ахлач, сунъгъврин Участкин комиссин цуг чледин бөр, бюллетень болгъар дуугъан өглгънә ашиг зарлдмн.

77-ч статья. Дуугъан өгчәх саамдан, негнасн даву кандидат үлдәкскн, бас тер мет, эс батлгдсн янзта бюллетень — чик биш гидж тоолгддмн.

78-ч статья. Сунъгъврин бюллетень лавта чикднь алмацлгън гарсн саамд, тер төриг сунъгъврин Участкин комиссин чледин дуугъан өглгъяр хагългдмн, тернь протоколд бичгддмн.

79-ч статья. Хальмг АССР-н Деед Советин депутат орх кандидат болгънд өгсн дуудиг тооллгън болн дуугъан өглгънә ашиг бичлгън кандидат болгънар салу кегддмн.

80-ч статья. Сунъгъврин Участкин комисс, дуугъан өглгънә протоколог, батлгдсн янзар, хойр экземпляр бичәд, сунъгъврин Участкин комиссин члед гар тәвдмн, тер тоод ахлач сегләтр хойрин гар тәвлгън эрк биш кергтә.

81-ч статья. Сунъгъврин Участкин комиссин протоколд заагдджд бичгдхнь:

- а) дууг тооллгън эклсн болн төгсн цаг;
- б) сунъгъврин спискет орулгдсн цуг сунъгъачирин ут то;
- в) сунъгъврин бюллетень авсн сунъгъачирин то;
- г) дуугъан өглгънд орлсн сунъгъачирин то;
- д) чик биш гидж тоолгдсн бюллетеньсин то;
- е) кандидатирин нердиг цугтнь хусчкскн бюллетеньсин то;
- ж) депутатд орх кандидат болгъна төлә өгсн дууна то;
- з) сунъгъврин Участкин комисст орулдж өгсн герчлгъсин болн заргъ бәрлгъсин ахр учр-утхнь болн сунъгъврин Участкин комиссин гаргъсн шиидврмүд.

82-ч статья. Дууг тооллгън төгсәд, протоколд гар тәвгдсн хөөн, сунъгъврин Участкин комиссин ахлач, комиссин заседань деер, дуугъан өглгънә ашиг зарлдмн.

83-ч статья. Дуугъан өглгънә протоколд гар тәвгдсн хөөн, сунъгъврин Участкин комиссин ахлач,

түдвр угагъар, дуугъан өглгънә протоколин нег экземпляринг наагъад тиизләд, шишлнь күүгъяр, сунъгъврин Округин комиссет илгәдмн.

84-ч статья. Сунъгъврин бюллетеньсиг цугтнь (чикинь онц, чик биш гидж тоолгдсн онц) сунъгъврин Участкин комиссин тиизәр тиизләд, дуугъан өглгънә протоколин нег экземпляртәг, бичгдсн цаасдаг, сунъгъврин Участкин комиссин тиизтәг, сунъгъврин Участкин комиссин ахлач, хадгълхд өгхнь: балгъсдар — күч-көлснрин депутатрин балгъсдин Советсин күцәгч комитетс, селән газрмудар — күч-көлснрин депутатрин районин Советсин күцәгч комитетс.

85-ч статья. Күч-көлснрин депутатрин Советсин күцәгч комитетс сунъгъврин бюллетеньсиг хадгълх төр даалгъгдджана.

86-ч статья. Сунъгъврин Округин комисс дууг тоолджах өрәд, дууг тоолджах цагла бәәджд чадх зөвтә улснь — терүнә төлә шишлнь даалгъврта общественн организацсин болн күч-көлснрин обществсин элчнр, бас тер мет барин элчнр.

87-ч статья. Сунъгъврин Округин комисс дуудиг тооллгън сунъгъврин Участкин комиссмүдин илгәсн протоколмудас иштәгъяр кегәд, депутатд орх кандидат болгъна төлә өгсн дуудиг илгәдмн.

88-ч статья. Сунъгъврин Округин комисс дуугъан өглгънә протоколог хойр экземпляр бичәд, сунъгъврин Округин комиссин члед гар тәвдмн, тер тоод ахлач сегләтр хойр гар тәвлгън эрк биш кергтә.

89-ч статья. Сунъгъврин Округин комиссин протоколд заагдджд бичгдхнь:

- а) округар бәәсн сунъгъврин Участкин комиссмүдин то;
  - б) дуугъан өглгънә протокол илгәсн сунъгъврин Участкин комиссмүдин то;
  - в) округин сунъгъачирин ут то;
  - г) сунъгъврин бюллетень авсн сунъгъачирин то;
  - д) дуугъан өглгънд орлсн сунъгъачирин то;
  - е) чик биш гидж тоолгдсн бюллетеньсин то;
  - ж) цуг кандидатирин нердиг хусчкскн бюллетеньсин то;
  - з) депутатд орх кандидат болгъна төлә өгсн дууна то;
  - и) сунъгъврин Округин комисст орулдж өгсн герчлгъсин болн заргъ бәрлгъсин ахр учр-утхнь болн сунъгъврин Округин комиссин гаргъсн шиидврмүд.
- 90-ч статья. Дууг тооллгън төгсәд, протоколд гар тәвгдсн хөөн, сунъгъврин Округин комиссин ахлач комиссин заседань деер, дуугъан өглгънә ашиг зарлдмн.

91-ч статья. Хальмг АССР-н Деед Советин депутатд орх кандидат, дуудин ик зуугъинь авсн цагтан, талданар келхд, округар өггәд чик гидж тоолгдсн цуг дуудин, өрәләснь давугъинь авсн цагтан — сунъгъгдснд тоолгддмн.

92-ч статья. Сунъгъврин Округин комиссин ахлач, депутатд сунъгъгдсн кандидатд, Хальмг АССР-н Деед Советин депутатд терүг сунъгъгдсн туск иткл цаас өгдмн.

93-ч статья. Дуугъан өглгънә протоколд гар тәвгдсн хөөн, сунъгъврин Округин комиссин ахлач, түдвр угагъар, дуугъан өглгънә протоколин нег экземпляринг наагъад, тиизләд, шишлнь күүгъяр, сунъгъврин Центральн комисст илгәддмн. Протоколин хойрдгч экземпляринь, дуугъан өглгънә сунъгъврин Участкин комиссмүдин протоколмудат, бичгдсн цаасдаг, сунъгъврин Округин комиссин тиизтә сунъгъврин Округин комиссин ахлач, күч-көлснрин депутатрин Хальмг танъгъчин Советин күцәгч комитетд хадгълхд өгдмн.

94-ч статья. Кемрджән нег чиги кандидат дуудин икнъкин эс авсн цагт, сунъгъврин Округин комисс, терүнә тускар протоколд туслнь бичәд, сунъгъврин Центральн комисст сонъсхкад, терүнләри хамднь, цугъарагъаснь эләд ду авцхасн хойр кандидатинг дакнас сунъгългъ келгъ зарлад, бас тер мет, түрүн болсн сунъгъврин хөөн хойр долан хонгас оратлго, дакнас сунъгъвр келгънә бдр токтадмн.

95-ч статья. Кемрджән округар өгсн дуудин то, эн округар дуугъан өглгънд орлцх зөвтә сунъгъачирин тоогъас өрәләснь багъ болсн цагт, сунъгъврин Округин комисс, түрүнә тускар протоколд туслнь бичәд, түдл уга сунъгъврин Центральн комисст сонъсхдмн. Тер цагт, сунъгъврин Центральн комисс, түрүн сунъгъвр болснас хойр долан хонгас оратлго, шин сунъгъвр келгъ токтадмн.

96-ч статья. Депутатд орх кандидат сунъгъвр келгън, бас тер мет чик биш гидж тоолгдсн өрәд шинәс сунъгъвр келгън — түрүн сунъгъвр кехин төлә кесн сунъгъачирин спискәр, эн «Хальмг АССР-н Деед Советд сунъгългъна туск цаг зуурин положеньлә» күцидән ирлцүлгдджд кегддмн.

97-ч статья. Хальмг АССР-н гражданин, Хальмг АССР-н Деед Советд сунъгъджд болн сунъгъджд чадх зөвән эврә дурари эдлхд, күч үзүләд, мекләд, әәлгәд эс гидж хулдджд авад — харшлт кехәр седсн күн, зананас иштәгъяр, хойр джил күртл болзтагъар сулдхврасн хагъцүлгдджд засгддмн.

98-ч статья. Советд үйл дааджах күн, эс гидж сунъгъврин комиссин член, сунъгъврин документинг онъгдарулдж чиклсн, эс гидж дуудиг зөрц хаджгър тоолсн цагт — зананас иштәгъяр, гурви джил күртл болзтагъар, сулдхврасн хагъцүлгдджд засгддмн.

Редактор Д. М. МУКЕБЕНОВ.

СУРГЪМДЖИН КӨДЛМШ ЯСРУЛХМН

Каспийск района школу-дар сургъулин шин джил дигтә сәәиәр дегц эклв. Сургъульд орх зөвтә 2.222 бичкдүд сентябрь сарин нет шинд района цуг школмудар ирджд сургъулян эклхәв. Сургъулин шин джилд белдлгъ кедж йовх цагт малчирин болн хббчирин күүкдт икәр оньган өггдв. „Оленичвский“ совхозин центральн усадьб деер теднд бәәджд сургъуль сурх интернат бурдәгдв.

Школин болн производственн күч-көлснә залгълдаг батлхин төлә бас ик көллмш кегдв. Школин мастерской шин станоксар болн инструментсәр дуурв. Каспийск района центр деер школмуд хоорнд бәәх сургъулин мастерской гарчана. Эн мастерской тосхх 39 миньгън арслнь мбнъг „Каспиец“ колхоз гаргъджд өгчәнә.

Школмудин занянь олнд

олзта күч-көлснә ирлцүлдж кегдлжәнә. Улгүрнь, Каспийск дундин школин 5-10 классмудин сургъульчнр колхозин болн совхозин ургъц хууралгънд болн эврәннь производственн участкдан 6-8-д часмуд көдлцхәв. Гурвн хонгин дунд 23 тонн томат, 20 тонн тарвс, 12 тонн мәнъгрс, 6 тонн морковь, 2 тонн хавст болн нань чиги дала темс хурацхав.

Сургъулин болн сургъмджин кергиг ик дамшлтта, йилгән сән багшнр гардджана. Улгүринь келхд, Каспийск дундин болн долан джилә школмудар Мария Федоровна болн Надежда Федоровна Ефимова гидж экч-ду хойр көдлжәнә. Мария Федоровна Ефимова 1925 джиләс авн хальмг республикин школмудар тасрхан уга көдлә, Надежда Федоровна болхла, 1929 джиләс наа-

ран көдлжәнә. Олн джилд багъшлсн ачинь хәрүлдж, мана правительств Мария Федоровнаг „Күч-көлснә улан тугин“ болн „Күндлгънә темдг“ орденсәр, Надежда Федоровнаг, „Күндлгънә темдг“ орденәр болн „Йилгән сәәнәр көдлснднь“ гидг медаляр ачлв.

Багшнр М. П. Бороленко, Гошенданов, көгшн багш Намыс Катышев олн джилдән школмудар көалдж йовцхана. Багшнр Бадма-Гаряев Спиридон Сангеджиевич, Эрднн-Гаряев М. болн Убушиев Д. М. эк-эцкнр дунд ик тоомсрта болн күндтә багшнр болджд тоолгдцхана.

Хальмг АССР-н Деед Советин сунъгъврин бдрин, сургъулин болн сургъмджин көдлмштән ик үзмджтәгъяр тосхар, района цуг багшнр зүткджәнә.

С. КУЗНЕЦОВ

Элстин бичкдүдин музыкальн школ 1958-59 сургъулин джилд сургъульчнр орулдж авхар зарлджана

Бичкдүдт эклц музыкальн медрл бгх, тер мет ик билгтәй бичкдүдиг музыкальн училищд орхднь белдлгъ кех төр бичкдүдин музыкальн школ эврәннь бмн тәвджәнә. Иим классмудт сургъульчнр авгдхмн: ф о р т е п и а н о, скрипк, баян, духовой инструментс.

Сурх болзгън: фортепиано болн скрипк — 7 джил, баян болн духовой инструментс — 5 джил.

Негдгч классд иим наста бичкдүд авгдхмн: фортепиано болн скрипкин классар — 8-авн 10 күртл, баян болн духовой инструментин классар — 10-с авн 13 күртл.

Музыкальн школд орх эрлгъйн танъгъчин культуриин Управленьд („Родина“ кинотеатр) бдр болгън брүн 10-с авн 12 күртл орулдж бгхмн.

Эрлгъйн дахулджд иим документс бгхмн:

а) Көвүндннь эс гидж күүкнннь насинь иткүлджәх цаасн;

б) Зергдйн хойр школд сурх саалтг болх гем уга гисн эрүл-мендин итклин цаасн;

в) Эк-эцкнр кедү джалв авдгин туск цаасн.

Школд орулдж авх шуурв сентябрь сарин 15—16-д 11 часас авн 16-н час күртл балгъсна культуриин Герт болхмн.

МУЗЫКАЛЬН ШКОЛИН ДИРЕКЦ.

Редакцин хайг: Хальмг АССР, Элст балгъсн, Ленинә проспект, 35. Телефонь: редакторин — 2-63, ответсекретарин — 1-66, партийн, селәнә әдл-ахун отделмүдин — 2-09, бичкүдин, культуриин отделмүдин, бухгалтерин — 1-62.